

пекар, кравець, фігляр, мірошник, сап'яник, кушнір, фурман, винник, римар, злотник, лазник, дьогтяр, скляр, шмуклер.

4. Фізичні дані: басистий, рудий та інші.

Зі списку дізнаємося, що 1768 року в єврейській громаді міста Городенки рабинами були Маниш Самсонович та Мошко Кулачковоцький; Марся рабинова мала окремо два доми, один із яких згорів; рабинів син – Мотьо, підрабинів зять – Арон; кантором був Шлома, шафарем млинським – Юкут; Шавель – син Арона верніка і Носим Лейбів – верніка син; орендарем був Їцко Бецьов, лікарями – Йозеф і Берко [AGAD 1768, 2–4].

Цей інвентар є цінним архівним джерелом міської історії Городенки, оскільки засвідчує період запровадження прізвищ, репрезентує ремісниче, релігійне та управлінське середовище міста.

Література:

Archiwum Główne Akt Dawnych. Inwentarz miasta Horodenki. 1768.III.16. [online] Zespół: Archiwum Potockich z Radzyna. Sygnatura 1/334/0/-/699. Mikrofilm A-103788. Доступно: <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/jednostka/-/jednostka/27427756> (дата звернення: 15.01.2025).

Вовчко М. І.

ORCID: 0000-0002-1882-2235

кандидат історичних наук

незалежний дослідник

м. Львів, Україна

КЕРІВНИЦТВО ЄВРЕЙСЬКОЇ ГРОМАДИ ЛЬВОВА У ДР. ПОЛ. XIX – НА ПОЧ. XX ст.: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ ТА СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ

Ключові слова: єврейська громада Львова, самоврядування, рада громади, соціальні функції.

У другій половині XIX століття єврейська громада Львова була найбільшою в Галичині, відіграючи ключову роль у регіональному житті. Громада володіла значними матеріальними ресурсами

та могла представляти інтереси всіх єврейських громад провінції. Управління громадою здійснювали колегіальні органи – так звані “старші громади”, або кагали, які у другій половині XIX століття дістали назву ради громад (Rada wyznaniowa gminy żydowskiej). Члени рад обиралися і мали широкі повноваження, що включали як адміністративні, так і фінансові функції.

Після анексії Галичини австрійська влада загалом зберігала автономність єврейського самоврядування, обмежуючись функціями нагляду. Співпраця керівників громад із державними органами була взаємовигідною. Після 1868 року євреї здобули рівноправність, що, серед іншого, зробило їх містянами з доступом до раніше закритих загальноміських установ і закладів, товариств, вони мали право обиратися та бути обраними у виборні органи. Водночас єврейська громада втратила деякі автономні риси, зросла роль державного контролю. Громади зобов’язали щорічно звітувати про фінансову діяльність, а кандидатури рабинів могли затверджуватися лише за наявності в них світської освіти (на практиці цей закон не завжди виконувався).

Реформування процедур виборів керівництва громад зробило їх подібними до виборів в інші самоврядні утворення. Списки виборців, яких було не більше 5–6 % від усього єврейського населення Львова, формувалися за тими ж правилами, що й до ради міста Львова (поділ на три виборчі курії), що забезпечувало більш прозорий і системний підхід. Зміни торкнулися й кількісного складу рад. Якщо в 1879 році рада складалася з 21 особи, то в 1898 році її кількість зросла до 30 членів. Рада контролювала громадське майно, включно з лікарнями та іншими соціальними установами, що раніше управлялися окремими комітетами.

Рада мала право встановлювати та підвищувати релігійні податки, а також контролювала діяльність шехтерів та управителів цвинтарів. Основні доходи громади формувалися за рахунок коштерного забою худоби, плати за поховання, релігійного (доместикального) податку, плати за місця у громадських синагогах а також із добровільних пожертв.

Австрійська влада прагнула зблизити різні групи єврейського населення – ортодоксів і так званих німецьких євреїв, які тяжіли до світської освіти та модернізації. У 1890 році було ухвалено закон про зовнішні відносини громади, розроблений міністром

освіти Паулем Гаутшем. Закон передбачав створення єдиного центру для всіх громад, проти чого різко виступали ортодоксальні євреї. Іншим пунктом розбрату були плани створити в столиці Галичини семінарії для рабинів та вчителів релігії.

Особливістю єврейської громади Львова було те, що в 1879–1914 роках (коли відбувалися вибори за новими законами) більшість у раді громади становили представники так званої “поступової партії”. До неї належали як прихильники акультурації (наприклад, Бернард Гольдман), так і помірковані діячі з релігійних родин (як-от Соломон Бубер). Окрім представників синагоги Темпл, які зазвичай обіймали керівні посади, до ради обирали й декількох ортодоксальних євреїв, та їхні кандидатури переважно були погоджені з більшістю.

Австрійське законодавство формувало громади як релігійні корпорації, що сприяло створенню та управлінню благодійними та освітніми фондами. Соціальна опіка була однією з головних сфер діяльності єврейських громад. На відміну від філантропії, вона розглядалася як системне завдання, що вимагало чіткої організації та знання законодавства. У 1888 році було затверджено статут Громадської фундації для убогих, діяльність якої фінансували як громада, так і міська влада. Оскільки євреї вже не мешкали в гетто, бідняки стали проблемою всього міста. Звіти громади, які публікувалися щорічно, свідчать про значне зростання коштів, якими управляла громада на початку XX ст., що вказує на високий рівень професійної компетенції та довіру до керівників єврейської громади Львова.

Література:

Baġaban M. Historia lwowskiej synagogi postępowej. Lwów: Nakładem Zarządu Synagogi Postępowej we Lwowie, 1937.

Gelber N. M. (ed.). Encyclopedia Shel Galuyot: Lviv. Tel Aviv: Hevrat Entsiklopedyah shel galuyot, 1956.

Margoshes J. A World Apart: A Memoir of Jewish Life in Nineteenth Century Galicia. Boston: Academic Studies Press, 2008.

Manekin R. “Gaming the System: The Jewish Community Council, the Temple, and the Struggle over the Rabbinate in Mid-Nineteenth-Century Lemberg”, *The Jewish Quarterly Review*, 2016. 106 (3). P. 352–382.